

УДК 159.943.222:32:05:

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.14>

Калька Наталія Миколаївна,

старший викладач кафедри практичної психології

Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-6989-4909

ЕКЗИСТЕНЦІЯ ТА ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ПЕРЕЖИВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННИЙ ДІЙ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

EXISTENCE AND EXISTENTIAL EXPERIENCES OF STUDENT YOUTH OF UKRAINE DURING THE WAR: RESULTS OF EMPIRICAL RESEARCH

У статті наведено результати емпіричного дослідження екзистенційних переживань здобувачів вищої освіти у період воєнної агресії росії проти України. Визначено середні показники складових екзистенції, а саме само дистанціювання (нижче середнього), самотрансценденції (вище середнього), свободи (нижче середнього) та відповідальності (нижче середнього). Також наведено результати кореляційного аналізу за шкалами методик. Виявлено, що шкала «Самодистанціювання» має зв'язки з базовими переконаннями особистості («Доброта людей», «Справедливість», «Контрольованість світу», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю»); цінностями «Традиція», «Універсалізм», «Самостійність», «Стимуляція», «Гедонізм», «Досягнення» та показниками часової перспективи («Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє» та «Фаталістичне теперішнє»).

Параметр «Самотрансценденція» має наявні кореляційні зв'язки з базовими переконаннями «Доброта людей», «Справедливість», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача», з цінністю «Самостійність» та шкалою часової перспективи «Фаталістичне теперішнє».

Показник «Свобода» характеризується кореляційними зв'язками з такими базовими переконаннями, як «Доброта людей», «Контрольованість світу», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача»; з цінностями: «Самостійність», «Стимуляція», «Конформізм», «Традиція», «Гедонізм» і параметрами часової перспективи, а саме «Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє» та «Фаталістичне теперішнє».

Шкала «Відповідальність» має виражені кореляційні зв'язки із базовими переконаннями «Доброта людей», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача»; з цінностями «Конформізм», «Традиція», «Універсалізм», «Безпека» та усіма складовими часової перспективи («Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє», «Майбутнє», «Позитивне минуле», «Фаталістичне теперішнє» та параметром «Стресостійкість».

Ключові слова: екзистенція, екзистенційні переживання, війна, здобувачі вищої освіти, самодистанціювання, самотрансценденція, свобода, відповідальність.

The article presents the results of an empirical study of the existential experiences of higher education students during the period of Russia's military aggression against Ukraine. The average indicators of the components of existence, namely distancing itself (below average), self-transcendence (above average), freedom (above average) and responsibility (above average) were determined.

The results of the correlation analysis according to the scales of the methods are also given. It was found that the "Self-distancing" scale has connections with the basic beliefs of the individual ("Goodness of people", "Justice", "Controlling the world", "Self-worth", "Degree of self-control"); values "Tradition", "Universalism", "Independence", "Stimulation", "Hedonism", "Achievement" and indicators of time perspective ("Negative past", "Hedonistic present" and "Fatalist present").

The "Self-Transcendence" parameter has existing correlations with the basic beliefs of "Goodness of People", "Justice", "Self-Value", "Degree of Self-Control", "Luckiness", with the value of "Independence", and the time perspective scale of "Fatalistic Present".

The indicator "Freedom" is characterized by correlations with the basic beliefs "Goodness of people", "Control of the world", "Self-worth", "Degree of self-control", "Luckiness", with values: "Independence", "Stimulation", "Conformism", "Tradition", "Hedonism" and time perspective parameters ("Negative past", "Hedonistic present" and "Fatalist present").

The "Responsibility" scale has pronounced correlations with the basic beliefs "Goodness of people", "Self-Value", "Degree of self-control", "Luckiness"; with the values "Conformity", "Tradition", "Universalism", "Security" and all components of the time perspective ("Negative past", "Hedonistic present", "Future", "Positive past", "Fatalistic present" and the parameter "Stress resistance".

Key words: existence, existential experiences, war, students of higher education, self-distancing, self-transcendence, freedom, responsibility.

Постановка проблеми. Війна є однієї із найгостріших кризових подій, що впливає на суспільство і кожну особистість зокрема. Вона завжди супроводжується загрозою життю та здоров'ю, руйнує попередній життєвий устрій і повністю змінює сенс існування та переосмислення життєвих цінностей. Безперечно, війна росії проти України є екзистенційною, оскільки ставить під загрозу існування незалежності нашої держави і в тому числі життя і безпеку мільйонів громадян нашої країни. Вона активує низку переживань серед яких страх, тривога, безпорадність, розчарування. Війна змушує кожного глибинно осмислювати реальність та її виклики, усвідомлювати загрозу існуванню та посилює страх смерті, відчуття безпорадності та безвиході, гнів та ненависть, сум та розчарування.

Так, Т. Сватенкова визначає екзистенційні переживання як емоційно забарвлений стан людини, який здатен спричинити значні зміни у світобаченні та світосприйнятті особистості [1, с. 268]. До структури екзистенційних переживань вона відносить смерть, страх, відчай, безглуздість існування та свободу. Вона зазначає, що особистість із розвиненими рефлексивними навичками здатна оцінювати складні життєві ситуації і відповідно підсилювати свої екзистенційні переживання.

Проте деякі науковці, зокрема І. Чередниченко зазначає, що саме екзистенційний вимір переживань визначається їх неусвідомленістю та повним заглибленням та охопленням цим процесом.

Війна особливо загострила спектр різноманітних, здебільшого негативних переживань, особистості, тому важливо окреслити особливості прояву та динаміки цих переживань, особливо у молодих осіб.

Результати дослідження. Для визначення особливостей екзистенційних переживань було проведено емпіричне дослідження, у якому взяло участь 376 здобувачів вищої освіти, що навчають у закладах із специфічними умовами навчання (Львівський державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Національна академія внутрішніх справ). Учасники вибірки навчаються на І–V курсів вищезгаданих закладів за спеціальностями «Право» та «Психологія».

Для проведення емпіричного дослідження було використано методику «Шкала Екзистенції» (А. Ленгле, К. Орглер), методику «Портрет цінностей» В. Шварца (адаптація І. Семків), опитувальник часової перспективи Ф. Зімбардо, опитувальник особистісної зрілості О. Штепи, методику оцінки стресостійкості та соціальної адаптації

Т. Холмса та Р. Page, опитувальник «Шкала базових переконань» (World assumptions scale, WAS) Р. Янов-Бульман [2; 3; 4].

За допомогою методики «Шкала екзистенції» А. Ленгле було визначено ступінь екзистенційної наповненості у здобувачів вищої освіти. Дана методика містить 4 субтести за допомогою яких було визначено наступні характеристики: самодистанціювання (SD), що вказує на здатність людини відійти та дистанціюватися від самої себе внаслідок чого є можливість глянути на себе та ситуацію збоку; самотрансценденція (ST), яка є здатністю відчувати, що є важливим та правильним з точки зору цінностей, здатність бути з іншими людьми; свобода (F) як здатність усвідомлювати та реалізовувати свої можливості; відповідальність (V) як ступінь реалізованості власних можливостей

Також було підраховано параметр Person, що є сумою шкали самодистанціювання і самотрансценденції ($P=SD+ST$) та параметр Екзистенція, що є сумою шкали свободи і відповідальності ($F+V=E$). Загальний показник екзистенційної наповненості отримано шляхом сумування параметрів екзистенції та Person дає особистості ($G=P+E$) [2, с. 207].

У результаті порівняльного та кореляційного аналізу результатів отримано середні показники за шкалами екзистенції А. Ленгле.

Таблиця 1

Середні показники за шкалою екзистенції А. Ленгле у досліджуваній групі

Показники екзистенції	Мінімум	Максимум	М	S.D.
Само-дистанціювання	13,00	48,00	31,6915	6,31912
Само-трансценденція	26,00	72,00	51,8617	6,58013
Свобода	16,00	61,00	41,6915	8,26659
Відповідальність	17,00	78,00	44,6277	8,37263

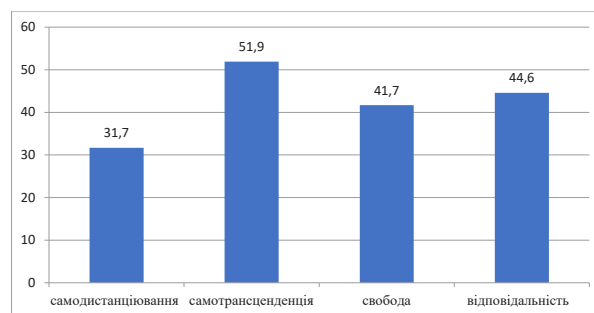

Рис. 1. Профіль показників екзистенції (загальногрупова характеристика)

Найбільш яскраво вираженими у досліджуваній групі є прояви самотрансценденції (ST) ($M = 51,86, S.D = 6,6$). На рівні вище середнього декларувалися: свобода ($M = 41,69, S.D = 8,3$) та відповідальність ($M = 44,63, S.D = 8,4$). На рівні нижче середнього проявлялося самодистанціювання ($M = 31,69, S.D = 6,3$) (Табл. 1 і Рис. 1). Опишемо особливості прояву кожного із параметрів у досліджуваній вибірці.

Шкала «Самодистанціювання»
(здатність дистанціюватися від самого себе)

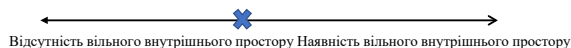

Рис. 2. Шкала «Самодистанціювання»

Оскільки рівень прояву за цією шкалою нижче середнього, то це свідчить про часткову здатність сприйняття, рефлексії стосовно наявних життєвих ситуацій та їх оцінки (Рис. 2). У такому випадку студентам не завжди вдається оцінювати ситуацію із різних позицій і відповідно вибудовувати правильні поведінкові стратегії реагування на них.

Шкала «Самотрансценденція»
(здатність відчувати цінності, ясність в почуттях)

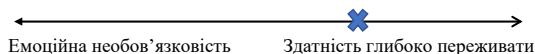

Рис. 3. Шкала «Самотрансценденція»

Варто зазначити, що шкала «Самотрансценденція» має найвищий рівень прояву у порівнянні з іншими шкалами опитувальника, а саме вище середнього (Рис. 3). Такий рівень прояву свідчить про наявність внутрішньої емоційності, здатність до співпереживання, орієнтацію на смисли, а не цілі. Відповідно до таких показників студентська молодь характеризується здатністю до емоційного відгуку на цінності та їх глибинне переживання і усвідомлення екзистенційної значущості.

Шкала «Свобода»
(здатність знаходити реальні можливості для дій, створювати їх ієрархію відповідно до цінностей)

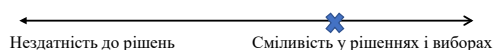

Рис. 4. Шкала «Свобода»

Вище середнього показник за шкалою «Свобода» сигналізує про здатність до чіткого формування суджень, аналізу ситуацій та можливостей для прийняття рішень. У них спостерігається достатньо рішучості та впевненості у різноманіт-

них, навіть складних життєвих ситуаціях і відповідно готовність до дій.

Шкала «Відповідальність»
(готовність відповідати за вибір)

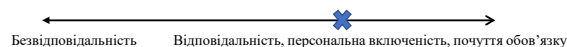

Рис. 5. Шкала «Відповідальність»

Вище середнього показник за шкалою «Відповідальність» для даної вибірки є ознакою достатньо вираженого почуття обов'язку та автентичності поведінки (Рис. 5). У зв'язку із таким показником у досліджуваних відстежується турботливе і осмислене ставлення до подій, що відбуваються у їхньому житті та до реалізації власних поведінкових стратегій відповідно до них. Варто підкреслити, що вищі показники відповідальності у поірвіянні із свободою можуть бути сформовані і внаслідок формування особистості студента під впливом особливостей навчання у ЗВО із специфічними умовами.

Тому параметр «Екзистенція» має доволі високі показники, які демонструють включеність у життя та рішучість дій, що свідчить доволі активну життєву позицію досліджуваних (Рис. 6). Навіть в умовах кризових подій повні здатність організувати свої життя, не зважаючи на виклики зовнішніх стресових факторів.

Шкала «Екзистенційність»
(здатність рішуче і відповідально включитися в життя)

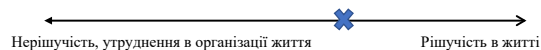

Рис. 6. Шкала «Екзистенційність»

У зв'язку з тим, що показник випадку $F < V$, а саме відповідальність більша за свободу можуть загострювати емоційні переживання стосовно обмежень і покладання відповідальності.

Шкала «Персональність»
(здатність до відкритого сприймання себе та життя)

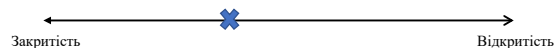

Рис. 7. Шкала «Персональність»

Такий показник за шкалою «Персональність» вказує на глибокі переживання внаслідок емоційного переважання, що очевидно зумовлено зростанням негативних емоційних переживан-

нями тлі воєнних дій, особливостями організації несення служби у і навчання у курсантів в умовах ЗВО і воєнного стану (Рис. 7).

Шкала «G-показник»

(наповненість смислом екзистенція особистості)

Рис. 8. Шкала «Загальний показник»

Нижче середнього загальний показник може про недостатню екзистенційну наповненість життя у досліджуваних (Рис. 8). Це може свідчити, про труднощі із пошук як зовнішніх та внутрішніх ресурсів для наповнення життя істинними сенсами.

За результатами проведеного кореляційного зв'язку між шкала методик виявлено наявність наступних кореляційних зв'язків:

Так, шкала «Самодистанціювання» (SD) має прямі зв'язки із шкалами «Доброта людей» ($r=0,249, p \leq 0,01$), «Справедливість» ($r=0,130, p \leq 0,05$), «Контрольованість світу» ($r=0,115, p \leq 0,05$), «Цінність Я» ($r=0,298, p \leq 0,01$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,239, p \leq 0,01$), «Удача» ($r=0,260, p \leq 0,01$), «Універсальність» ($r=0,115, p \leq 0,05$), «Самостійність» ($r=0,207, p \leq 0,01$), «Стимуляція» ($r=0,117, p \leq 0,05$), «Гедонізм» ($r=0,179, p \leq 0,051$), «Досягнення» ($r=0,133, p \leq 0,05$), «Безпека» ($r=0,141, p \leq 0,01$), а непрямі зв'язки зі шкалами «Традиція» ($r=-0,110, p \leq 0,05$), «Негативне минуле» ($r=-0,219, p \leq 0,01$), «Гедоністичне теперішнє» ($r=-0,161, p \leq 0,05$), та «Фаталістичне теперішнє» ($r=-0,248, p \leq 0,01$) (Рис. 9).

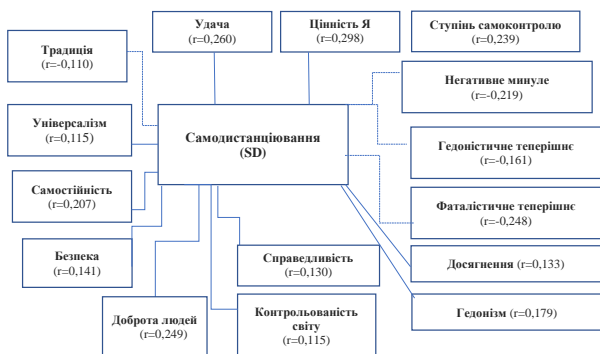

Рис. 9. Кореляційна плеяда за шкалою «Самодистанціювання (SD)»

Можна зазначити, що зростання самодистанціювання як складової екзистенції особистості

збільшується усвідомлення прихильності світу через розуміння доброти людей, прийняття справедливості то контрольованості світу, а також зростає переконання у власній цінності і потреба у безпеці як пошук комфорту та стабільності і бажання уникати загрозливих та небезпечних ситуацій, що є цілком закономірно в умовах воєнних дій. Водночас зростає рівень досягнень та гедонізму, як бажання отримувати задоволення та дбати про власний розвиток і спрямовувати себе до конкретних цілей, що відповідно допомагає наповнювати життя особливими сенсами в умовах воєнних дій.

Натомість варто підкреслити, що зростання показника самодистанціювання зменшує показник традиції, негативного минулого, гедоністичного теперішнього та фаталістичного теперішнього, що відображається у зменшенні ставлення до негативних подій минулого і поряд цим відсутність сприймання теперішнього як джерела спокою, стабільності та насолоду у зв'язку із інтенсивністю кризових переживань.

Однозначно переживання кризових подій досліджуваними, пов'язаних із війною, доводить логічність та закономірність такого кореляційного зв'язку.

Щодо шкали «Самотрансценденція» (ST) спостерігається наявність прямих зв'язків із шкалами «Доброта людей» ($r=0,210, p \leq 0,01$), «Справедливість» ($r=0,134, p \leq 0,01$), «Цінність Я» ($r=0,339, p \leq 0,01$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,158, p \leq 0,01$), «Удача» ($r=0,195, p \leq 0,01$), «Самостійність» ($r=0,102, p \leq 0,05$), та непрямого зв'язку із шкалою «Фаталістичне теперішнє» ($r=-0,126, p \leq 0,05$) (Рис. 10).

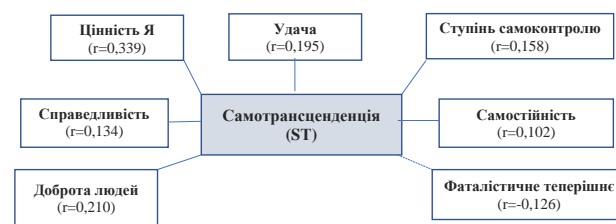

Рис. 10. Кореляційна плеяда за шкалою «Самотрансценденція (ST)»

Зростання самотрансценденції сприяє збільшенню віри в доброту людей і також переконань щодо власної цінності, впевненість у можливості управління подіями та зростання ступеню незіння. Водночас завдяки зростанню самотрансценденції у досліджуваній вибірці респонденти відчують зростання керування власним життям та можливості самостійно нести відповідальність за прийняті рішення та життя загалом.

В той же час наявність непрямого зв'язку із параметром фаталістичного теперішнього свідчить про здатність до зменшення сприймання подій теперішнього як такого, на які особистість не здатна впливати та змінювати.

Щодо показника «Свободи (F)» наявні прямі зв'язки зі шкалами «Доброта людей» ($r=0,167$, $p\leq 0,01$), «Контрольованість світу» ($r=0,124$, $p\leq 0,05$), «Цінність Я» ($r=0,473$, $p\leq 0,01$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,173$, $p\leq 0,01$), «Удача» ($r=0,225$, $p\leq 0,01$), «Самостійність» ($r=0,156$, $p\leq 0,01$), «Стимуляція» ($r=0,102$, $p\leq 0,05$), «Гедонізм» ($r=0,165$, $p\leq 0,01$), а непрямі зв'язки зі шкалами «Конформізм» ($r=-0,120$, $p\leq 0,05$), «Традиція» ($r=-0,168$, $p\leq 0,01$), «Негативне минуле» ($r=-0,282$, $p\leq 0,01$), «Гедоністичне теперішнє» ($r=-0,177$, $p\leq 0,01$) та «Фаталістичне теперішнє» ($r=-0,277$, $p\leq 0,01$) (Рис. 11).

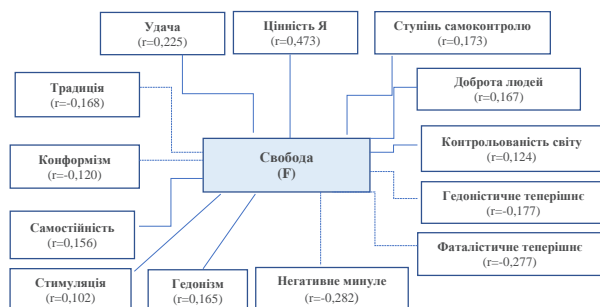

Рис. 11. Кореляційна плеяда за шкалою «Свобода (F)»

Отже, завдяки зростанню свободи зростає внутрішнє переконання у прихильності світу і власній самоцінності і відчуття здатності впливати та контролювати життєві процеси, навіть достатньо високого рівня складності та напруженості. Також завдяки збільшенню відчуття свободи зростає самостійність, що дає можливість незалежності думок і дій, можливостей вибору та реалізацію творчості, стимуляція, що пов'язані із потребою засвоювати новий досвід, знання та прагнути новизни і одночасно збільшується потреба гедонізму, що реалізується через відпочинок, розваги та цікаве дозвілля.

Стосовно наявності непрямих зв'язків, то вони відображаються у зниженні традиції та конформізму із зростанням свободи, що вказує на потребу досліджуваних у реалізації власної індивідуальності, переважанні власних цінностей над цінностями групи та колективу і відмову від правил та групових норм.

Із зростанням показника свободи змінюється переживання часового континууму «минуле-теперішнє

майбутнє», а саме знижується переживання негативного минулого, тобто події здаються не настільки негативно забарвленими, але знижується також параметр гедоністичного теперішнього, що пов'язано із переживанням негативних подій у актуальному часу і відповідно неможливість сповна насолоджуватися життям, оскільки вектор життєвої спрямованості зосереджений не в сторону гедонізму.

Проте завдяки зростанню свободи досліджувані мають тенденцію до зниження фаталістичного теперішнього, тобто відчують можливість приймати рішення і впливати на життєві події, а не залишатися «заручниками» життєвих обставин.

Показник «Відповідальність (V)» має прямі зв'язки зі шкалами «Доброта людей» ($r=0,158$, $p\leq 0,01$), «Цінність Я» ($r=0,273$, $p\leq 0,01$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,126$, $p\leq 0,05$), «Удача» ($r=0,146$, $p\leq 0,01$), а непрямі зв'язки зі шкалами «Конформізм» ($r=-0,165$, $p\leq 0,01$), «Традиція» ($r=-0,169$, $p\leq 0,01$), «Універсалізм» ($r=-0,137$, $p\leq 0,01$), «Безпека» ($r=-0,115$, $p\leq 0,05$), «Негативне минуле» ($r=-0,251$, $p\leq 0,01$), «Гедоністичне теперішнє» ($r=-0,209$, $p\leq 0,01$), «Майбутнє» ($r=-0,113$, $p\leq 0,05$), «Позитивне минуле» ($r=-0,149$, $p\leq 0,01$), «Фаталістичне теперішнє» ($r=-0,289$, $p\leq 0,01$), «Стресостійкість» ($r=-0,120$, $p\leq 0,05$) (Рис. 12).

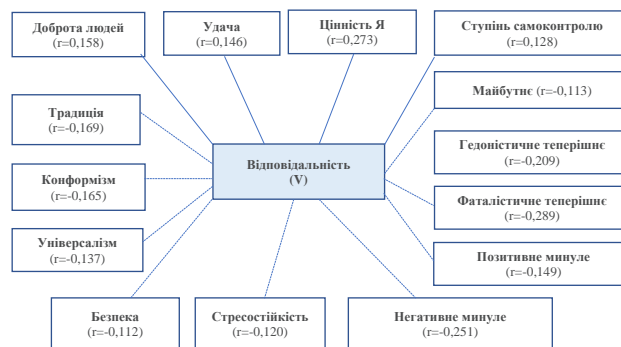

Рис. 12. Кореляційна плеяда за шкалою «Відповідальність (V)»

Можна зазначити, що зростання відповідальності впливає на зростання базового переконання щодо розуміння доброти людей та власної цінності, віра у везіння та усвідомлення здатності контролювати події власного життя.

Натомість зростання відповідальності знижує слідування нормам і правилам групи, загострює неконформістські тенденції інтолерантність, а також потребу у безпеці. Також збільшення відповідальності знижує рівень стресостійкості, оскільки молода особа через почуття обов'язку постійно переживає рівень напруженості і стресу.

Зростання показника відповідальності впливає на сприймання усіх часових відтинків, а саме знижує переживання негативного та позитивного минулого, гедоністичного та фаталістичного теперішнього та майбутнього, тобто відповідальність дає внутрішнє відчуття здатності особистості впливати на події і відповідно зменшувати сприйняття негативу та фаталістичності подій у рамках конкретних часових періодів.

У методиці «Особистісної зрілості» О. Штепи взято до уваги два параметри, що стосуються екзистенційних переживань «Життєва філософія» та «Глибинність переживань».

Так, шкала «Життєва філософія» має прямий зв'язок із шкалою «Доброзичливість» ($r=0,124$, $p \leq 0,05$), а шкала «Глибинність переживань» прямий зв'язок зі шкалами «Гедонізм» ($r=0,143$, $p \leq 0,01$) та «Ступінь самоконтролю» ($r=0,135$, $p \leq 0,01$), і непрямий – зі шкалою «Безпека» ($r=0,108$, $p \leq 0,05$) (Рис. 13).

Рис. 13. Кореляційна плеяда за шкалою «Життєва філософія» і «Глибина переживань»

Так, глибоке осмислення життєвих процесів (шкала «Життєва філософія») молодими людьми впливає на збільшення доброзичливості, яка спрямована на забезпечення благополуччя найближчим людям. В той же час збільшення показника за шкалою «Глибина переживань» сприяє зростанню гедонізму як вмінню насолоджуватися життям, жити «тут і тепер» і ступеню самоконтролю як відчуття впливу на події власного життя і переживання внутрішньої сили. Водночас цей параметр знижує безпеку, що відображає постійне перебування в стресових та кризових ситуаціях і осмислення негативних емоцій, що їх супроводжують і відповідно порушуються це відчуття.

Висновки. Результати емпіричного дослідження екзистенційних переживань здобувачів вищої освіти дали змогу визначити рівень прояву складових екзистенції, таких як самодистанціювання, самотрансценденція, свобода та відповідальність та визначити кореляційні зв'язки зі шкалами інших методик. З'ясовано, що досліджувана вибірка характеризується вище середнього рівня показником самотрансценденції, свободи та відповідальності і нижче середнього самодистанціювання.

Усі шкали методики екзистенційності мають кореляційні зв'язки зі шкалами інших методик, а саме «Самодистанціювання» пов'язано із такими базовими переконаннями, як «Доброта людей», «Справедливість», «Контрольованість світу», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача»; цінностями «Традиція», «Універсалізм», «Самостійність», «Стимуляція», «Гедонізм», «Досягнення», «Безпека» та часовою перспективою, а саме «Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє» та «Фаталістичне теперішнє».

Параметр «Самотрансценденція» має наявні кореляційні зв'язки з базовими переконаннями «Доброта людей», «Справедливість», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача», з цінністю «Самостійність» та шкалою часової перспективи «Фаталістичне теперішнє».

Показник «Свобода» характеризується кореляційними зв'язками з такими базовими переконаннями, як «Доброта людей», «Контрольованість світу», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача»; з цінностями: «Самостійність», «Стимуляція», «Конформізм», «Традиція», «Гедонізм» і параметрами часової перспективи, а саме «Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє» та «Фаталістичне теперішнє».

Шкала «Відповідальність» має виражені кореляційні зв'язки із базовими переконаннями «Доброта людей», «Цінність Я», «Ступінь самоконтролю», «Удача»; з цінностями «Конформізм», «Традиція», «Універсалізм», «Безпека» та усіма складовими часової перспективи («Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє», «Майбутнє», «Позитивне минуле», «Фаталістичне теперішнє» та параметром «Стресостійкість».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сватенкова Т. Екзистенційні переживання у юнацькому віці як чинник побудови ціннісно-орієнтаційного простору. *Психологія особистості*. 2013. № 1(4). С. 262–269.
2. Руденко М.С. Особливості екзистенційних переживань студентів-психологів (в контексті теорії А. Ленгле). *Сучасні виміри практичної психології: збірник робіт студентів кафедри загальної та практичної психології / відп. ред. М. В. Папуча. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. С. 206–213.*
3. Субашкевич І. Р. Формування ціннісно-сислової сфери сфери студентів педагогічних спеціальностей засобами медіапсихологічних технологій [практ. посіб.]. Львів: Растр-7, 2016. 60 с.
4. Штепа О. С. Особистісна зрілість: Модель. Опитувальник. Тренінг. Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 210 с.